

Purmerend was de klimaatparel van Ollongren en Wiebes, maar kwam daar niet eens aan toe

Door [Gastauteur](#) - 17 oktober 2020

Geplaatst in [Gasverbod](#) - [Klimaatbeleid](#) - [Purmerend](#) - [RutteDrie](#)

door **Peter Blesgraaf**

Eind 2019 werd ik benaderd door een detacheringsbureau dat nauw samenwerkt met de gemeente Purmerend. De realisatie van de pilotfase, gericht op het aardgasvrij maken van circa 90 woningen (in de wijk Overwhere-Zuid), was toen halverwege. Men was op zoek naar een projectmanager die de daarop volgende Purmerendse aanpak van Proeftuin Aardgasvrije Wijken (circa 1.300 woningen/gebouwen) zou gaan begeleiden.

Mijn opdrachtgevers waren programmamanager Jaspert Verplanke en verschillende interne opdrachtgevers op het gebied van riolering, wegen en openbaar groen. De gemeente Purmerend wilde het aardgasvrij maken van de wijk qua voorbereiding en uitvoering 'integraal aanpakken'. Het was de bedoeling in het voorjaar van 2020 over te stappen van pilotfase naar een regulier project. Het woord 'projectmatig' viel regelmatig: een traject waarbij je in goede samenwerking met betrokken partijen vat hebt op geld, tijd, enzovoorts. De nadrukkelijke opdracht van de directie van de gemeente voor mij was om 'rust' te brengen in het project.

De pilot van 90 woningen was opgezet door een gedreven groep ambtenaren en een paar externe experts, op basis van een raadsbesluit uit het najaar van 2017. Alles in nauwe samenwerking met Stadsverwarming Purmerend – een bedrijf van de gemeente – en andere netbeheerders. Het doel van zo'n pilot is om een bepaalde benadering in de praktijk te beproeven. Dat de gemeente nu heeft besloten (voorlopig) te stoppen, betekent niet dat de pilot is mislukt. Integendeel: uit de pilot blijkt waar je tegen aanloopt.

Purmerend was de klimaatparel van Ollongren en Wiebes, maar kwam daar niet eens aan toe

'Gasklevers' te kijk gezet

Er is door de gemeente Purmerend, ook extern, al uitgebreid gecommuniceerd over de zeer intensieve bewonersbenadering en de vereiste samenwerking met intern en externe partijen. Maar de pilotperiode is ook met nogal wat politiek, bestuurlijk en inhoudelijk geduw en getrek op gang gekomen. Dat is gedurende de uitvoering van de pilot ten koste gegaan van de kwaliteit van de interne en externe samenwerking.

Ook de sfeer in de wijk werd er niet beter op: bewoners die niet (direct) instemden, werden 'gasklevers' genoemd en soms publiekelijk te kijk gezet. Externe ontwikkelingen, bijvoorbeeld de discussie over biomassa als al dan niet duurzame bron van de stadsverwarming, werden op projectniveau terzijde geschoven.

Mijn ervaring is dat hier, zoals bij veel soortgelijke pilotprojecten, een kokervisie overheerste. Nogmaals, dat is helemaal niet erg, maar je moet het wel onderkennen, en zeker in de periode waarin ik werd ingeschakeld. Vast onderdeel van zo'n pilotfase is bijvoorbeeld een reeks van onafhankelijke, tussentijdse evaluaties. Die waren wel ingepland maar zijn nooit uitgevoerd. Dat is jammer, want daarmee schiet deze pilot aan zijn doel (leren!) voorbij.

Als het hier wel was gedaan, had de pilotfase met een positief gevoel kunnen worden afgesloten, helemaal los van het vervolg. Nu lees ik in de nieuwsberichten dat men 'keihard tegen een muur oploopt'. Ik vind dat dat had echt voorkomen had moeten worden.

Riool koppelen aan aardgasvrij - geen gelukkig huwelijk

Voordat ik deze opdracht aannam had ik al gesproken met drie projectmanagers die, net als ik, deze functie eerder gedurende een paar maanden hadden vervuld. Op voorhand kende ik qua proces dus wel de nodige risico's. Qua financieel-technische haalbaarheid van een dergelijk project had ik - en veel experts met mij - van meet af aan wel twijfels over de 'koppelkans' van aardgasvrij maken en rioolvervanging. Dat idee is al eerder in Nederland onderzocht en afgeschoten.

Wat mij verbaasde is dat de gemeente Purmerend zich toch bleef vastklampen aan deze 'koppelkans'. Het is in 2017 zelfs als aanjagend argument ingezet om de gemeenteraad te laten beslissen de pilot te financieren à € 489.000. Het is voor velen geen verrassing dat ook in de pilotfase de koppelkans zich uiteindelijk niet voordoet.

Wat mij nu verder opviel is dat er in de wijk Overwhere-Zuid voorbij was gegaan aan de eerste stap die je zou moeten zetten bij de verduurzaming van zo'n oudere woonwijk, namelijk het beperken van de energievraag door bijvoorbeeld isoleren en kierdichting. Anders dan het 'vergaslozen' leidt dat tot verlaging van de energiekosten. Het na-isoleren van woningen stond overigens wel in de plannen waarop de gemeenteraad in 2017 haar goedkeuring over uitsprak. In de praktijk werd er geen vervolg aan gegeven.

Purmerend was de klimaatparel van Ollongren en Wiebes, maar kwam daar niet eens aan toe

In dit tempo: pas in 2035...

Het Purmerendse team 'aardgasvrij' was trots op het bezoek van de Koning en de aandacht van de media. Maar wil je vanuit de pionierende fase opschalen, en gezamenlijk miljoenen euro's gaan uitgeven - dan is daar, zoals ik al aangaf, een aangepaste projectorganisatie voor nodig.

Verder moesten een paar issues bestuurlijk/politiek worden aangekaart. Want in het tempo waarin de pilotfase is uitgevoerd, zou de realisatie van alleen al de Proeftuin Overwhere-Zuid tot 2035 gaan duren.

Ook de contraproductiviteit van de 'koppelkans' met het vernieuwen van het riool moest bespreekbaar worden gemaakt. Zo niet, dan zou dit onherroepelijk leiden tot een enorme vertraging van de (al jarenlange urgente) rioolvervanging, hogere kosten voor die rioolvervangingen en op termijn dus ook hogere rioolheffingen. Mijn standpunt daarover, en mijn voorstel om het project eerst even in de parkeerstand te zetten om te kunnen professionaliseren, werd niet op prijs gesteld. We name daarom weer snel afscheid van elkaar. Het is fijn voor de betrokkenen om nu te lezen dat de gemeente Purmerend inmiddels mijn standpunt deelt, maar jammer dat het zo lang heeft moeten duren.

De sterren staan niet gunstig

Ik ken de situatie van de afgelopen maanden niet goed genoeg om de jongste ontwikkelingen volledig te kunnen beoordelen. Maar de 'problemen' die ik via de pers nu van programmamanager Verplanke verneem, zijn in elk geval niet nieuw. Ik zie het zelf overigens niet als problemen maar als langer bekende, harde randvoorwaarden die de haalbaarheid van het (op deze manier) aardgasvrij maken gewoonweg blokkeren.

Een paar voorbeelden. De 'onrendabele top' - oftewel alle exploitatiekosten van het stadsverwarmingssysteem die niet kunnen worden gedekt door de bijdragen van afnemers - kan alleen worden gedicht door stevige subsidies. Het lijkt me sterk dat die subsidies ooit hoger zullen zijn dan nu beschikbaar in het huidige landelijk programma Programma Aardgasvrije Wijken. Met het laatste besluit van de gemeente gaat deze kans echter aan haar voorbij.

Verder is en blijft de complexiteit van samenwerking in de stedelijke ondergrond van stugge aard. Ten slotte zie ik ook niet hoe bewoners in de toekomst ineens wél financieel zouden gaan bijpassen. Niet voor niets was het overtuigen van bewoners in de pilotfase een zeer intensief proces (met talloze 'keukentafelgesprekken'), zelfs bij 100 procent financiering van nieuwe, elektrische kookplaat en andere woningaanpassingen.

Het valt mij in de recente berichtgeving op dat de blik van de gemeente Purmerend op de lange termijn ('in 2050 van het gas af') onverminderd positief is. Mijn standpunt is: de sterren staan niet gunstig. Ik ben benieuwd naar de onderliggende argumentatie.

Purmerend was de klimaatparel van Ollongren en Wiebes, maar kwam daar niet eens aan toe

Purmerend is nooit toegekomen aan deelname aan 'Aardgasvrije Wijken'

De relatie tussen de gemeente Purmerend en 'haar' Stadsverwarming Purmerend is uiteraard heel specifiek. Ik voerde mijn opdracht uit op projectniveau - de onderlinge samenwerking tussen SVP en gemeente ervoer ik als plezierig en constructief.

Met het besluit (voorlopig) te stoppen heeft de gemeente Purmerend in feite nooit geparticipeerd in het Programma Aardgasvrije Wijken. Ik vraag me overigens af waarom dat in de pers wel steeds wordt gesuggereerd.

Als terugkijkend buitenstaander stel ik vast dat de gemeente Purmerend in 2017 beter even had kunnen wachten op een landelijke subsidieregeling voor het aardgasvrij maken van bestaande woonwijken. Een regeling daarvoor was op hoofdlijnen zelfs al bekend. Maar de gemeenteraad besloot alvast met deze Pilot van start te gaan en daarvoor € 489.000 vrij te maken. Gemotiveerd door, jawel, de koppelkans - die met het riool.

Peter Blesgraaf is interim-projectmanager in de sectoren bouw, water en (ondergrondse) infra. Hij heeft een technisch-bestuurlijke achtergrond. Hij was betrokken bij de verduurzaming van vele gebouwen en wijken in binnen- en buitenland.